

Za-mejci kot folklorna posebnost?

Ko sem pred kakima dvema letoma poslušala predavanje Pavleta Merkúja o živosti ljudskega izročila Slovencev v Italiji, mi je kot opomnik ostala pod kožo zadrtá ost, če ne kar harpuna, njegovega retoričnega vprašanja o tem, kdo je bolj zamejski, torej za-mejci; Slovenci, ki jim je samoumevno, da imajo infrastrukturo javnih izobraževalnih in kulturnih ustanov, ali Slovenci za-mejci, ki z velikimi napori vzdržujejo in krpajo mrežo, s katero skrbijo za ohranitev in razvoj slovenske kulture in jezika. Zato se je rodila ideja o zamejski številki Glasnika SED. Kljub številnim pisnim in ustnim vabilom, ki jih je poslalo uredništvo Glasnika, so prispeli le prispevki s koroško tematiko. Tako koroški etnološki utrinki vsebujejo prispevke, ki in-formirajo o delu etnološke in sorodnih dejavnosti na Koroškem.

Na Koroškem se trenutno z etnologijo ukvarjata dve organizaciji, ki se trudita nadoknaditi tisto, česar šola, tudi dvojezična, ne utegne naučiti. Pod svojim okriljem pomagata številnim društvom, ki svoje kulturne in tudi domoznanske dejavnosti sama ne bi mogla izpeljati, pohvalita pa se lahko tudi s kakovostno založniško dejavnostjo. Žal pa zaradi iracionalne ideološke ločnice le malo sodelujeta, kar ni v prid niti Slovincem niti njima, pa tudi ne strokovnim prizadevanjem.

Prva od omenjenih je organizacija je Slovenska prosvetna zveza iz Celovca, ki med drugim pospešuje zbiranje in publiciranje etnološkega gradiva z namenom, da bi postavila regionalni etnološki muzej na dvojezičnem ozemlju. Druga je Krščanska kulturna zveza, prav tako iz Celovca, znotraj katere deluje Slovenski narodopisni inštitut Urban Jamnik, ki prav tako zbira gradivo in z neverjetno na-

glico izdaja knjige o življenju koroških Slovencev v preteklosti in do neke mere tudi v sedanjosti.

Med nekaterimi koroškimi Slovenci se vse bolj uveljavlja zavest o nujnem sožitju med dvema narodoma, vendar ne za ceno pozabe lastnih korenin ali izgube jezika. Tako stanje pa kar kliče etnologe k raziskovanju ne samo podeželskega obrobja, pač pa tudi mestnega okolja in z njim povezanih sodobnih tem, množične kulture "nove" generacije koroških Slovencev in podobnih tem. Glede na dejstvo, da koroške Slovence etnološko raziskujemo v glavnem "uvoženi" etnologi in etnologinje z južne strani Karavank in glede na to, da je med njimi vedno več mladih, je moč pričakovati, da bodo v kratkem ugriznili tudi v ta zalogaj. Še posebej zato, ker slovenski jezik na Koroškem močno nazaduje in ga v medsebojni komunikaciji uporabljajo bolj starejši kot mlajši. Ali z besedami Florjana Lipuša: "Moj sosed govori slovensko samo še s kravami, ko jih zvečer pokliče s paše, otroke nagovarja le nemško. Slovenska govorica se umika v zakotne zaselke v grapah in na samotne hribovske kmetije, slovenski šolarji se med seboj pogovarjajo nemško in tudi vsi slovenski otroci niso prijavljeni k dvojezičnemu pouku." Ali tako stanje pomeni, da bodo Slovenci čez pol stoletja le še folklorna posebnost? Ob tem se prav gotovo hudožno zahehljajo avstrijski nacional-socialistični politiki, kaj pa lahko storimo etnologi?

Zdajšnji prispevki že nakazujejo nekaj poti in morda tudi nudijo kakšen odgovor.

Mojca Ramšak

Priprava Glasnika ni mačji kašelj

Kot je razvidno iz kazala, je zadnja letošnja številka Glasnika zelo pestra, tako kot so pestre etnološke dejavnosti na tej in oni strani meje, kar nas lahko samo navdušuje. Priprava Glasnika se niti ne začne niti ne konča na uredništvu, temveč je v prvi vrsti odvisna od vaših prispevkov. Pri tem bi rad ponovno opozoril na nekaj stvari, ki bi, če bi jih pisci besedil upoštevali, urednikom bistveno olajšale delo.

Naj na kratko opišem postopek priprave Glasnika, da pojasnim nekatere napake, do katerih tu in tam še zmeraj prihaja, čeprav se zares trudimo, da bi jih bilo čim manj. Besedila, ki prihajajo na naš naslov, so napisana v najrazličnejših formatih, če avtor uporablja računalnik, in v najrazličnejših oblikah, pri čemer so največje razlike pri pripravi opomb in navedb. Potem ko urednika dobiva mnenje oz. recenzijo kvalificiranih strokovnjakov o posameznem besedilu oz. ko se se z besedilom seznanijo člani uredniškega odbora (torej ob prižgani zeleni luči za objavo), se začne tehnični del priprave besedila za objavo.

Besedilo najprej posredujemo lektorici (ta svoje delo, tako kot vsi drugi sodelavci Glasnika, opravlja zastoj, za kar se ji seveda zahvaljujem), ki ima praviloma z njimi kar precej opravka, saj so redka, prerodka tista besedila, ki zadoščajo minimalnim jezikovnim standardom za objavo. Če je besedilo napisano na pisalnem stroju, ga je potrebno pretipkati (pri tem in pri vnašanju lektorskih popravkov nam je lansko leto pomagala študentka etnologije Mateja Habinc, za kar se ji iskreno zahvaljujem). Če je napisano v tujem jeziku, ga je potrebno prevesti.

Pisci besedil najpogosteje pošiljajo besedila v zadnjem trenutku, tako da pozabijo pripraviti čim bolj obširne povzetke, s katerimi lahko svoje delo predstavijo tudi mednarodni javnosti. Prevajalci, žal, svojega dela ne opravljajo zastoj, zato moramo biti pri Glasniku relativno skromni pri prevodih. Preden posredujemo besedilo v pripravo za tisk, moramo pripraviti še tehnično in uredniško redakcijo besedil, kar pomeni najprej poenotenje šumnikov in temeljnega formata besedil v Wordu ter poenotenje pisanja črk v naslovih in mednaslovih. Poleg tega je potrebno urediti in poenotiti tudi nava-janje virov in načine navedenja virov v opombah, kar seveda počneva

sama s sourednico.

Bistveni del tehnične priprave besedil zadeva njihovo pripravo za tisk. Ker vlada na računalniškem tržišču nepregleden kaos (kljub velikemu vzponu Microsofta in njegovih Oken), je le malo besedil kompatibilnih z zahtevami urejevalnika besedil (Ventura), v katerem pripravljamo besedila za objavo. Prva težava je raba slovenskih šumnikov (in drugih eksotičnih znakov). Sedanji program pri pripravi za tisk je najbolj zadovoljen z besedili v Wordu za Windows z naborem znakov SL Dutch. Če na domačem računalniku uporabljate šumnike in lahko vidite tudi druge eksotične znake (npr. poljske), še nikakor ni rečeno, da jih bo "prepoznala" tudi Ventura. Enako velja za opombe pod črto: Ventura namreč opomb v Wordu sploh ne "bere". Zato smo pripravili podprogram, ki opombe iz enega urejevalnika besedil "prevede" v drugega, vendar pa stvar ni povsem zanesljiva, saj tu in tam pošteno zameša določene dele besedil. Upamo, da bo tovrstnih težav vedno manj, saj se na dosedanjih napakah dokaj uspešno učimo, pa vendarle... Računalniški škrtati so najbolj razširjena vrsta sodobnih nepridipravov!

Po računalniški obdelavi gradiva in umestitvi določenih skic ali fotografij v glavno besedilo je glavno delo končano in so na vrsti korekture. Urednika opraviva najmanj tri, večjih tudi štiri do pet korektur, pa vseeno ostane še kakšna spregledana zadeva (največkrat seveda spregledamo velike stvari, ki jih imamo dobresedno pred nosom).

Ko pregledamo še prve poskusne odtise Glasnika, damo zeleno luč za tisk. Ni treba omenjati, da na koncu sami dajemo Glasnik v kuverte, ga frankiramo in odnesemo na pošto. Zato poskušajte sprejeti morebitne težave čim bolj dobrohotno. Da bi nam olajšali delo, pa vas vendarle prosim, da pri pripravi besedil najprej pokukate v zadnjo številko Glasnika in pripravite besedilo po vzoru objavljenih besedil. S tem nam boste prihranili veliko dela in bistveno zmanjšali možnosti, da se bo v vaše besedilo prikradla kakšna neljuba napaka.

Rajko Muršič